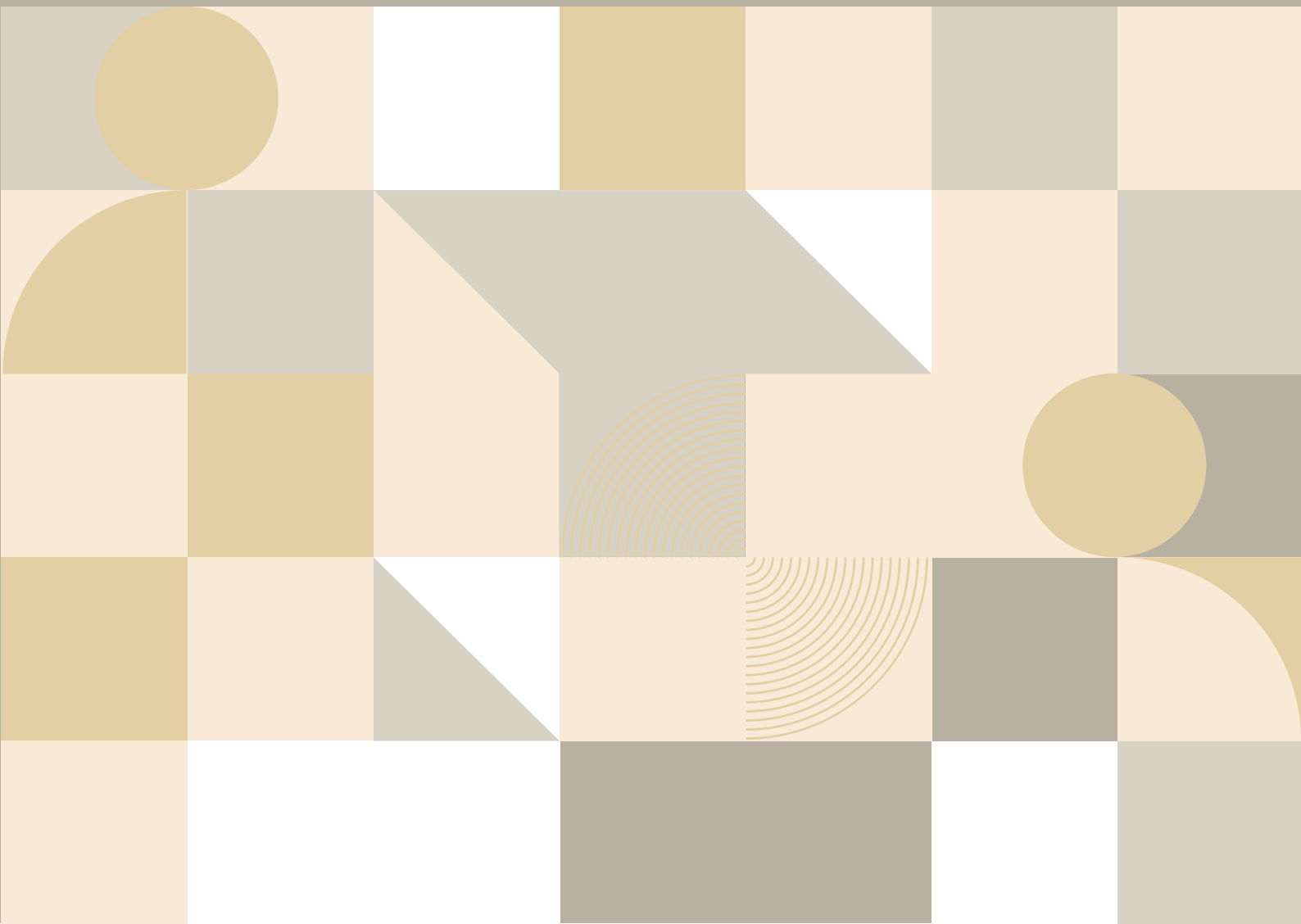

Анализа на одлуките на Државната комисија за спречување на корупцијата по постапувањето по предметите во врска со јавни набавки во втората половина од 2020 година

Автор: Марко Митевски

Проектот „Набљудување на успешноста на работата на Државната комисија за заштита од корупција“ е финансиран од Фондацијата Отворено општество - Македонија. Содржината е единствена одговорност на авторите и на грантистот, и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува гледиштата и ставовите на Фондацијата Отворено општество- Македонија.

Импресум

Наслов: Анализа на одлуките на Државната
 комисија за спречување на корупцијата
 по постапувањето по предметите во врска
 со јавни набавки во втората половина од
 2020 година

Автор: Марко Митевски

Издавач: Институт за демократија
 „Социетас Цивилис“ – Скопје

Дизајн: Матеа Лондза Шумковска

Публикацијата може бесплатно да се преземе на:

<http://www.antikorupcija.mk/>

Проектот „Набљудување на успешноста на работата на Државната
комисија за заштита од корупција“ е финансиран од Фондација
Отворено општество – Македонија.

Содржината е единствена одговорност на авторите и на грантистот,
и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува
гледистата и ставовите на Фондација Отворено општество –
Македонија.

Клучни наоди

- Во втората половина од 2020 година Државната комисија за спречување на корупцијата донела 263 одлуки од кои во 12, или 4,6%, постапувала по предмети поврзани со јавните набавки
- Само една од објавените одлуки се однесува на предмет поврзан со јавните набавки кој ДКСК го покренала по сопствена иницијатива
- 75% од анализираните постапки биле запрени од ДКСК, додека во останатите случаи пријавите биле отфрлени
- Од започнувањето на анализираните постапки до нивното завршување во просек поминувале 489 дена или една година, 4 месеци и 4 дена

Предмет на анализата

Предметна анализата се одлуките кои Државната комисија за спречување на корупцијата ги донела по постапувањето во согласност со своите надлежности по предметите во врска со јавните набавки во втората половина од 2020 година. Јавните набавки се посочени како една од приоритетните хоризонтални области во борбата против корупцијата и судирот на

интереси. Според достапните податоци од извештаите на Бирото за јавни набавки и отворените податоци на Електронскиот систем за јавни набавки, во изминатите три години за јавни набавки вкупно се потрошени повеќе од 2,2 милијарди евра што претставува речиси 24 проценти од државниот буџет.

Надлежности на Државната комисија за спречување на корупцијата во врска со јавните набавки

Надлежностите на ДКСК се предвидени во членот 17 од Законот за спречување корупција и судир на интереси („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 12/2019), а како прво меѓу нив е наведено донесувањето на Националната стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси, со акционен план за нејзино спроведување.

Во Нацрт-националната стратегија за спречување корупција и судир на интереси 2020-2024 која сè уште не е усвоена од Собранието на Република Северна Македонија, јавните набавки покрај вработувањата, се посочени како една од приоритетните хоризонтални области во борбата против корупцијата и судирот на интереси. Со оглед на тоа што изборот на приоритетните области е направен согласно значењето на секоја област, нејзиниот опфат, потенцијалот за корупција и влијанието врз општеството, јавните набавки се секако една од областите која е најподложна на корупција и со највисоко влијание на општеството. За значењето на јавните набавки како област во којашто постои ризик од корупција која негативно се одразува на целокупното општество говори и податокот што постапките за јавни набавки се применуваат од сите институции на системот како на централно, така и на локално ниво.

Според отворените податоци на Електронскиот систем за јавни набавки само во 2019 година се

склучени 32 205 договори со вкупна вредност од повеќе од 56 милијарди денари или повеќе од 911 милиони евра што претставува 24,5% од државниот буџет. Според годишните извештаи на Бирото за јавни набавки, во 2018 година биле склучени вкупно 30 291 договори со вкупна вредност од повеќе од 46 милијарди денари или речиси 755 милиони евра што претставувало 23,8 проценти од државниот буџет, додека една година порано биле склучени 27 031 договори во вредност од повеќе од 38 милијарди денари или 621 милиони евра, односно 20,3 проценти од буџетот.

Во членот 17 од Законот за спречување корупција и судир на интереси, се наведени надлежностите на Комисијата која, покрај донесувањето на националната стратегија, е надлежна да спроведува антикорупциска проверка на закони, подзаконски акти и други општи акти, постапува по пријави од физички и правни лица за сомнежи за корупција и судир на интереси, покренува иницијатива пред надлежните органи за поведување постапка за утврдување на одговорност на службени лица, покренува иницијатива за поведување постапка за кривично гонење во предметите по кои постапува, ја следи законитоста на финансирањето на политичките партии и на изборните кампањи, покренува иницијатива пред надлежните органи врз основа на извештаи на Државниот завод за ревизија, има надлежности за следење на имотната

состојба и на интересите, соработува со други државни органи, подготвува анализи за ризици од корупција, води регистри и друго.

Покрај надлежностите наведени во членот 17 постојат и два члена од овој закон коишто конкретно се однесуваат на надлежностите на Комисијата во врска со постапките за јавни набавки.

Членот 38 кој се однесува на привилегирање или дискриминација во јавните набавки и други договори предвидува дека ДКСК може да врши увид во документацијата за јавна набавка за договори поврзани со остварување профит склучени меѓу државни органи, органи на локалната самоуправа, јавни претпријатија и други правни лица што располагаат со државен капитал со домашни или странски правни лица, како и сите дозволи, концесии

и други одлуки со кои на правни лица им се признаваат права или повластици определени со закон или им се одземаат или ограничуваат таквите права или поволности. Понатаму, членот 38 предвидува дека доколку ДКСК утврди привилегии или дискриминација по однос на договорите за јавни набавки и другите договори, без одлагање, ќе побара од надлежните органи да преземат мерки и активности во рамките на нивните надлежности.

Членот 57 од Законот се однесува на забрана за влијание врз постапките за јавни набавки и предвидува дека службено лице не смее да врши незаконско влијание во постапка за јавна набавка. Според законот, оваа одредба се применува и кога врз основа на јавен конкурс, оглас или лицитација се одлучува за давање одобренија, концесии, контингенти или дозволи за вршење стопанска или друга профитна дејност.

Одлуки на Државната комисија за спречување на корупцијата по постапувањето по предметите во врска со јавни набавки во првата половина од 2020 година

Согласно членот 22, став 7 од Законот за спречување корупција и судир на интереси, ДКСК ги објавува своите одлуки на нејзината веб-страница во рок од пет дена од нивното донесување.

Предмет на анализата се објавените одлуки на ДКСК донесени во втората половина на 2020 година. Во овој период се објавени вкупно 263 одлуки од кои само 12, или 4,6%, се одлуки донесени по предмети за постоење корупција или судир на интереси во постапките за јавни набавки.

Во девет од постапките, односно 75%, ДКСК ја запрела постапката по пријавата, додека во останатите три постапки (25%) пријавата била отфрлена. Во мониторираниот период ДКСК не поднела иницијатива за кривично гонење постапувајќи по пријави кои се однесуваат на спроведувањето на јавните набавки.

Како причина за запирање на постапките во одлуките е наведено немањето елементи за

понатамошно постапување на Комисијата по предметите, и тоа во осум случаи бидејќи наводите во пријавите не биле потврдени, а во еден бидејќи по предметниот случај е постапено од страна на други надлежни органи.

Една од пријавите е отфрлена поради немање доволно елементи за покренување постапка за утврдување состојба на судир на интереси согласно членот 76, став 1 од Законот за спречување корупција и судир на интереси. Како причина за ваквото одлучување во втората отфрлена пријава во одлуката се наведува немањето елементи за понатамошно постапување на Комисијата од причина што во пријавата не се укажува на конкретни наводи за сомневање на неправилности и незаконитости сторени од службени лица на државни институции што подразбира наводи за сомневање за можна злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба од службено лице заради остварување корист, туку во пријавата се укажуваат состојби преку конкретни примери како се изигрува Законот за јавни

набавки. Како причина за отфрлање на третата пријава е наведено непостоенето основ за надлежно постапување на Комисијата.

Од анализираните постапки во врска со јавните набавки по кои постапила ДКСК во анализираниот период, седум од нив (58,3%) се покренати по пријава на познат подносител, четири (33,3%) по пријава од непознат подносител, додека само една (8,3%) Комисијата ја покренала по сопствена

иницијатива, по допрен глас, во врска со наводи и податоци изнесени во медиумите.

Просечниот рок во кој ДКСК донела одлука по овие предмети изнесува 489 дена или една година, 4 месеци и 4 дена. Најбрзата одлука од анализираните била донесена за 326 дена (10 месеци и 21 ден), додека најбавната за дури 895 дена, односно 2 години, 5 месеци и 14 дена од започнувањето на постапката.

Заклучоци

- И покрај фактот што јавните набавки се посочени како една од приоритетните хоризонтални области во борбата против корупцијата и судирот на интереси и област која е најподложна на корупција, според јавнообјавените податоци на веб-страницата на ДКСК може да се заклучи дека многу мал дел, односно 4,6% од пријавите се однесуваат на јавните набавки. Исто така само 8,3% од овие постапки биле покренати по сопствена иницијатива на ДКСК.

- Согласно Законот за спречување корупција и судир на интереси, Комисијата е должна одлуките од своја надлежност за предметите за кои отпочнала постапка да ги донесува во рок од 60 дена од денот на отпочнување на постапката, освен ако со овој закон е поинаку утврдено. Од објавените податоци може да се заклучи дека одлуките за анализираните

предмети биле донесени во просек за дури 489 дена.

- Потребено е ДКСК посериозно да се вклучи во отворање предмети на корупција во јавните набавки. Имено, во последното анкетирање на фирмите учесници во јавните набавки спроведено од Центарот за граѓански комуникации во февруари 2020 година¹, дури 48% од испитаните фирми сметаат дека во јавните набавки има корупција. Од нив 44% сметаат дека корупцијата во јавните набавки е застапена често, а 4% секогаш. На прашањето слободно да го наведат видот на корупција за којшто сметаат дека е најзастапен, најголем процент од фирмите што одговориле на ова прашање, на прво место ги ставаат политичките врски (24%), на второ место класичниот поткуп (21%), а останатите 55% сметаат дека се застапени сите форми.

¹ Извештај од мониторингот на јавните набавки бр.33 (јули-декември 2019), Центар за граѓански комуникации, мај 2020 година

